ప్రాణస్నేహితుడు

రావుకు ఏ వారపత్రికయినా సరే-వెనుకనుంచి పేజీలు తిప్పిచూడటం అలవాటు, ముందు గ్రంథపరిచయాలు చూస్తాడు. తరువాత తారాఫలంచూస్తాడు. తారాఫలం చూడటంలో అతడిదొక పద్ధతి. అతడికి జాతకాలలో నమ్మకముండి కాదుగాని-తన రాసి ఫలితాలను చూసేటప్పుడు- "ఈ వారంలో అధిక వ్యయం అయ్యే సూచనలున్నాయి" అని వుంటే నిజంగా జాగ్రత్తపడతాడు. "ఈవారంలో నీకు ఆకస్మిక ధనలాభం కలుగుతుందని వుంటే రావు ఆ మాటను నమ్మడు. ఉదాసీనంగా వుంటాడు. "నిన్ను చూసి అసూయపడేవారు నీకెదురవుతారు" అని వుంటే జాగ్రత్తగా మెలుగుతాడు."ఇంట్లో పిల్లలకు అనారోగ్యం కలుగుతుందంటే" వాళ్ళను ముందుగానే డాక్టరుదగ్గరికి తీసుకువెళ్ళి పరీక్షలు చేయిస్తాడు. "మిత్రులతో ఘర్షణ పడతావం"టే వాళ్ళను తప్పించుకు తిరుగుతాడు. "ఆవేశాన్ని తగ్గించుకుంటే మంచిద"ని వుంటే చిత్రాలు గీసుకుంటూ కూర్చుంటాడు. అదీ కాకపోతే తనకున్న ఆ చిన్న యింట్లోనే ఓమూల చదువుకుంటూ కూర్చుంటాడు.

ఇలాగే_పత్రికలలో వచ్చే రాసిఫలితాలవల్ల రావుకు తన స్వభావానికి ఒక విధమైన క్రమశిక్షణ యిచ్చే అవకాశము లభించింది కాని- ఆశలుచూపే అంశాల మీద మాత్రం దృష్టిని పోనివ్వడు

ఆ వారంలో అతడికి ఎంతకాలంనుంచో ఆచూకీ తెలియని మిత్రుడుని గురించిన సమాచారమందుతుందని రాశిఫలం చెప్పింది.

ఎన్నడూ ఆశలజోలికి పోని రావు కళ్లు వెడల్పుచేసుకుని, కనుబొమలు పైకెత్తి మళ్ళీమళ్ళీ రాశిఫలితాలు చూశాడు. మిత్రుడి ఆచూకీ! ఎంతకాలంనుంచో ఎదురుచూస్తున్న మిత్రుడు అంటే ప్రాణమిత్రుడే అయివుంటాడు. అతడిని గురించిన సమాచార మందుతుందా ఈ వారంలో?

రావు ఆలోచనలో పడ్డాడు. తనకు మిత్రులు అందులోనూ ప్రాణమిత్రు లెవరయి వుంటారు?

తాను సంఘ సంక్షేమశాఖలో ప్రవేశించిన తరువాత ప్రాత జీవితాన్నంతా మరచిపోయాడు. ఆఫీసుపరంగా మిత్రులెవరూ లేరు. ఇప్పుడు వచ్చేవాళ్ళంతా ఏవో పనులమీద వచ్చేవాళ్లే. వాళ్ళవంక తలఎత్తైనా చూడడు. వాళ్ళు వచ్చినపని వీలైతే అనుకూలంగా లేకపోతే ప్రతికూలంగా జరుగుతుందని తెచ్చిపెట్టుకున్న మర్యాదతో, హోదా కలిపిన ధోరణిలో మాట్లాడి పంపుతాడు.

తను ఇంటర్మీడియేట్ నుంచీ కలిసి చదివినవాళ్ళలో తనకు కాస్త సన్ని హితంగా వున్నవాళ్ళు ఐదుమంది. వాళ్లలో ముగ్గురు బి.ఏ.తో చీలిపోయారు. పోతే ఇద్దరు తను ఎం.ఏ. చేసిన తరువాత ఉద్యోగం దొరక్కపోతే 'లా' చదివాడు. ఎం.ఏ.తో ఆ ఇద్దరూ కూడా చీలిపోయారు.

అక్కడితో ఆలోచన ఆపి, కళ్ళజోడు తీసి, తుడిచి మళ్ళీ పెట్టుకున్నాడు షర్టు కాలరు సరిచేసుకుంటూ ఉండగా చటుక్కున జ్ఞాపకం వచ్చింది.

నిరుద్యోగిగా ఉండటమెందుకని తనతోపాటు 'లా' కాలేజీలో చేరినవాడే విట్టు. అతడి పూర్తిపేరు పాండురంగ విఠల్. చామనఛాయ అయినా చూడ చక్కని రూపం. చెయ్యెత్తు విగ్రహం. అతడిని ఎంతదూరంనుంచయినా గుర్తు పట్టవచ్చు. ఎందుకంటే అతడి నడకలో ఒక ప్రత్యేకత ఉండేది.

తనూ అతడూ ఒక గదిలోనే ఉండేవారు. ఒక్కగదిలో ఉన్నా ఎక్కువగా మాట్లాడుకునేవారుకాదు. హాస్టలుచుట్టూ పూలచెట్లూ ఎదురుగా లాన్ ఉండేవి. సాయంకాలం కాగానే-ఇద్దరికీ డబ్బు చేతిలో ఎక్కువ ఆడేదికాదు. కనుక లాన్లో కూర్చుని కబుర్లుచెప్పుకుంటూ ఉండటం అలవాటయింది. మెల్లిమెల్లిగా హాస్టల్ బిల్లు- హోటల్ బిల్లు అవసరానికి రావు కట్టవలసి వచ్చింది.

విట్టూ ఏమాట మాట్లాడినా, ఏ విషయాన్ని గురించి చెప్పినా ఏరికూర్చిన పదాల్లా—మలచిన వాక్యాలు నోటివెంబడి దొర్లేవి మామూలు సంభాషణ కూడా మరచిపోలేనంతగా గాఢమైన ముద్ర మనసుపైన వేసేవి. మాటలేకాదు - మనిషి అతడి వేషమూ కూడా అలాగే ఉండేవి. క్రాపు దువ్వుకున్నా - షర్టుగుండీలు పెట్టుకున్నా, ధోవతి కట్టుకున్నా ఇంటర్వ్యూకి వెళ్లుతున్నట్టుగా శ్రద్ధతో దిద్దుకునే

వాడు. అతడు ధోవతి కట్టుకునే తీరు ఎంతో అందంగా ఉండేది. కుచ్చెళ్ళు చక్కగా పేర్చినట్టుండేవి.

"నిన్ను చూస్తే నాకు సిగ్గుగా ఉంటుంది" అన్నాడు రావు ఇద్దరిమధ్యా కాస్త చనువు అధికమయిన తరువాత.

"ఎందుకు ?" అన్నాడు విట్టు ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ.

"ఎందుకంటే"- ఏం చెప్పను? నాకేమో అన్నిటిలో అశ్రద్ధ. నాషర్టు చూడు? ఒక గుండీ పెట్టుకుంటే చాల్లేననుకుంటాను. అద్దం చూసుకోకుండా తల దువ్వు కుంటాను. ఏమిటో జీవితం ఇలా గడుస్తోంది" అన్నాడు రావు.

"దిద్దుబాటు లేకుండానే అందంగా వుంటావు. వంకీలు తిరిగిన జుట్టు దువ్వ గానే రింగులు రింగులుగా తిరుగుతుంది. షర్టుకు గుండీలు లేకపోయినా అదీ ఒక అందంగానే వుంటుంది నీకు."

"వెక్కిరించకురా" అనేవాడు రావు.

"అలా అనుకోకు. సహజమైన అందగాడికి దిద్దుబాటు ఎందుకురా. నావంటి వాడికి కావాలి అదంతా."

నిజానికి ఎర్రగా బుర్రగా రావు వున్నప్పటికీ అందగాడనిపించడు. విట్టూ ఒక్క చూపులోనే ఆకర్షింపబడతాడు. అతడి కళ్లు కాంతిపుంజాలేమోననిపిస్తాయి. మాట సరేసరి-తేనెలు కురిపిస్తాయి.

"చిలిపిగా అనేవాడు- "పెళ్ళిచూపులకు నీవంతగా కష్టపడి అలంకరించుకో నవసరంలేదు. ఎప్పుడూ వేషంలో వున్నట్టే వుంటావు."

పెళ్ళిమాట రాగానే ఇద్దరికీ నవ్వొచ్చింది. ఎంతసేపో నవ్వినవ్వి కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు. ఇద్దరూ అలిసిపోయి పచ్చికమీదికి ఒరిగిపోయారు.

"మనకు పెళ్ళేమిటిరా విట్టూ!" ఆ నవ్వులోంచి తేరుకొని అన్నాడు రావు.

'ఏం?" మనం మాత్రం మనుష్యులం కామా ?"

"అవునులే, వాళ్ళను పోషించేటంత సంపాదన లేకుండానే?"

తనూ విట్టూ ఒకగదిలో వున్నా ఒకరిని గురించి మరొకరికి బాగా తెలియదనే అనిపించింది రావుకు.

ఒకనాటి రాత్రి రావు హఠాత్తుగా నిద్రలోంచి లేచి కూర్చున్నాడు. కడుపులో నొప్పి-పోట్లు. భరించలేక చేతులతో నొక్కి పట్టుకుని కూర్చున్నాడు. తెరలు తెరలుగా నొప్పి వస్తోంది. కళ్ళుమూసుకుని మూలుగుతున్నాడు.

హాస్టల్లో స్టూడెంట్ల గదుల ముందరగా వున్న వరండాకు రెండుపక్కలా కిందికి పోవటానికి మెట్లు ఉన్నాయి. క్రిందిభాగం కూడా సరిగ్గా ఇట్లాగే ఉంది. ముందరగా వున్న ఖాళీస్థలంలో పెద్దపెద్ద చెట్లు, వాటికి ఎర్రటి పూలు పూచిన చెట్లు చూడటానికి ఎంత బాగుంటాయో అంత చల్లగా ఉంటుందా ప్రదేశం.

మూలుగుతున్న రావుకు ఆ నిశ్శబ్దనిశిధిలో ఎక్కడినుండో రాగాలాపన వినిపిస్తోంది. అతడు వింటూ కడుపు నొక్కుకుంటూ బాధపడుతున్నాడు. చూస్తే విట్టూ పక్క ఖాళీగా ఉంది ఎక్కడికి వెళ్ళి ఉంటాడు? బాత్‌రూమ్?

రావు అలా కూర్చుని గంటకు పైగా అయింది. గడియారం చూసుకున్నాడు. రెండున్నర. విట్టూ గనక వస్తే సిక్ రూమునుంచి తనకేమయినా మందు తెస్తాడన్న ఆశతో మెల్లగా లేచాడు. గోడ పట్టుకుని రెండడుగులు వేసి తలుపు గొళ్ళెం తియ్యబోతే తలుపులు తెరిచే ఉన్నాయి.

రావు వరెండాలోకి వచ్చి అటూఇటూ చూశాడు. అటుచివర పిట్టగోడమీద కూర్చున్నాడు విట్టూ.

రావుకు గొంతెత్తి పిలిచే ఓపికలేదు. చప్పట్లు కొట్టాడు.

విట్టూ మెల్లిగా లేచివచ్చి పరిస్థితి అర్థంచేసుకుని ఒక మాత్ర తెచ్చిచ్చి మంచినీళ్ళు చేతికిచ్చాడు.

మరునాడు-

"విట్టూ, రాత్రి అక్కడ కూర్చుని ఏంచేస్తున్నావురా? అడిగాడు రావు. అప్పటికి రావు నొప్పి సర్దుకుంది. మామూలుగా లేచి ముఖం కడుక్కుని కాఫీ తాగాడు.

"ఏంలేదు, నిద్రపట్టకపోతే అలా చల్లగాలికి కూర్చున్నాను."

మరి-కూనిరాగాలు తీస్తున్నావు?

"అఁ-- ఏదో కాలక్షేపం."

మళ్ళీ ఒక నెలయినా గడవకముందే ఇలా జరిగింది. రావుకు నిద్రపట్టక ఇంగ్లీషునవల 'కోమా' చేతపట్టాడు. ఇంతింత ఘోరాలు జరుగుతాయా హాస్పిటల్సులో? గతిలేనివాడు వస్తే ఇదేగతా? మత్తుమందిచ్చి శరీరంలో ముఖ్యమైన భాగాలు తీసేసుకుంటారా? ఎంత భయానకమయిన పరిస్థితి? డాక్టర్లంతా ఒక్కటయితే రోగిపని అంతే. చట్టున పుస్తకం మూసిపక్కకు చూశాడు. విట్టూలేడు.

రావు నవలను పక్కకుపెట్టి తలుపుతెరచి చూశాడు. పిట్టగోడమీద కూర్చుని నీలాకాశంలో పరుగులు తీస్తున్న చంద్రుణ్ణిచూస్తూ కవితాగానం చేస్తున్నాడువిట్టు ఛందోబద్ధమయిన పద్యాలు ఒక ప్రత్యేకమయిన బాణిలో, అర్థవంతంగా, రాగయుక్తంగా గానంచేస్తున్నాడు. వింటున్న రావుకు దేహం పులకరించింది. రెండు తలుపులమధ్యా నిలబడి, తన్మయుడై వింటున్నాడు.

విట్టూది ఇంతగొప్ప కవిత్వమా?

ఇంతచక్కటి బాణిలో కవితాగానం చేయగలడా!

అంతవరకూ తనకు చెప్పలేదు విట్టూ-ఒకగదిలో ఉంటున్నా.

అంతవరకూ ఇద్దరూ రూమ్‌మేట్స్ వట్టిస్నేహితులు మాత్రమే. ఇప్పుడు ప్రాణస్నేహితులయ్యారు. ప్రతిరోజూ విట్టూచేత ఒక పద్యమయినా చదివించుకొని ఆ ఆనందంలో నిద్రలోకి జారుకునేవాడు రావు.

"ఏరా! నీకు జోలపాటలు పాడడమేనా నాపని?"

"నీవు నా పక్కన ఎన్నాళ్ళుంటావు కనుక? అంతవరకూ పాడుతూ ఉండు."

"చూడు రావూ! నీకీ అలవాటయితే ముందుముందు చాలా కష్టపడతావు!"

"ఎప్పుడేదిలభిస్తే దాన్ని అనుభవించటం ఏదీ లభించకపోతే ఊరుకోవటము అంతే"

"ఆ వచ్చే దొరసాని 'నీకీ అలవాటు ఎవరు చేశారని నన్ను తిట్టిపోస్తుంద'ని నా భయం"

"నేను నీ పేరుచెప్పనులే"

అప్పటినుంచీ విట్టూ ఖర్చులు చాలావరకు రావు మీదపడ్డాయి. అయినా రావు బాధపడలేదు. స్నేహితుడి సాంగత్యంవల్ల కలిగిన సంతోషమే తన భాగ్యమనుకున్నాడు.

అలా 'లా' కాలేజిలో చదువు ముగించారిద్దరూ. ఉద్యోగాన్వేషణలో ఇద్దరికీ దారులు చీలిపోయాయి. అయినా ఏడాదికోసారి చూసుకుంటూనే ఉన్నారు. కలుసుకున్న ఆ ఒకటి రెండురోజుల్లో మనసారా తనివి తీరేటట్టుగా కబుర్లు చెప్పుకునేవారు. విట్టూ స్వయంగా గానంచేసిన కవిత్వం విని పరవశించిపోయేవాడు రావు. ఇద్దరూ గృహస్థులయ్యారు. రావుకు ప్రభుత్వోద్యోగం దొరికింది. విట్టూకి బాంకిలో ఉద్యోగం దొరికింది. ఫ్యామిలీ ప్లానింగ్ వారి ఆదర్శం ఇద్దరే పిల్లలు.

డబ్బుబాగా సంపాదిస్తూ, ఇల్లుకట్టుకొని, గవర్నమెంటు జీపులో తిరుగుతూ, ఠీవిగా అధికారపదవుల ననుభవిస్తున్న రావుకు ప్రతిరోజూ రాత్రివేళల్లో విట్టూ జ్ఞాపకం వచ్చేవాడు. రానురాను ఇద్దరూ కలుసుకోవటము తగ్గిపోయింది. కొంతకాలంపాటు ఉత్తరాలు ఇద్దరిమధ్యానడిచేవి. ఇప్పుడవీ లేవు.

విట్టూ ఉద్యోగం చేస్తున్నాడుకదా. ఆ కవితలన్నీ అచ్చువేయించుకోకూడదూ ? ఎవరి విలువలు వాళ్ళకు తెలియవు. అయినా విట్టూ అన్నిటిలో శ్రద్ధ వహించేవాడే మరి-ఈ విషయంలో అశ్రద్ధచేయటం ఆశ్చర్యంగా ఉంది.

రావు విట్టూను మందలిస్తూ ఉత్తరాలు రాసేవాడు. ఒకటీ-రెండు-మూడూ-ఎన్నిరాసినా జవాబురాదు. రావుకు ప్రాణంకొట్టుకుపోతున్నది. తెలిసినవాళ్ళనూ కలిసిన వాళ్ళనూ విట్టును గురించి అడుగుతూ ఉండేవాడు. ఇండియన్ బ్యాంక్ బ్రాంచెస్ కన్నిటికీ జాబులు వ్రాశాడు.

ఎక్కడి నుంచీ జవాబులు లేవు.

కొన్నాళ్ళు రోజూ జ్ఞాపకం వచ్చే విట్టు, రావుకు జ్ఞాపకాల అడుగున పడిపోయాడు. కాని-సాయంత్రమయేసరికల్లా ఎలాగో ఉండేదతడి మనస్సు. బాగా చదువుకుంటూ పైకివస్తున్న పిల్లలు ఎదురుగా ఉన్నా ప్రేమిస్తూ ప్రేమించబడే భార్య కంటికెదురుగా మసలుతున్నా-సాయంత్రమయే సరికల్లా ఏదో బెంగ.

ఒకనాడు వారపత్రికను ఏదో ఆలోచిస్తూనే తిరగవేస్తూ ఒకచోట ఆగి పోయాడు.

1958 ఎన్నికల తరువాత ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని గురించిన నాలుగు చంపక మాలలు ఆహా! ఏమిఊహ? ఎంతటి రాజకీయావగాహన? ఎంతచక్కగా అంచనా వేశాడో?

ఎవరీ రచయిత?

రావు మొదటినుంచీ చదివాడు. మళ్ళీమళ్ళీ చదివాడు. రచనచేసింది పాండు.

''అరివిట్టూ! ఎన్నాళ్ళకు దొరికిరావురా? నిన్ను పట్టేశాను. నీ కవిత్వం వల్లే, నీవు పట్టుబడ్డావు ఇన్నాళ్ళు ఎక్కడున్నావురా?'

రావు వెంటనే ఆ పత్రికాధిపతికి "మీ వారపత్రికలో ప్రచురితమయిన 'పాండు' కవిత్వాన్ని చదివి నేను చాలా సంతోషించాను. 'పాండు' గారి అడ్రసు తెలియపరచవలసింది"ంటూ ఓ ఉత్తరంరాశాడు.

నాలుగో నాటికల్లా ఎడ్రసు వచ్చింది.

రావుముఖం ట్యూబులైటులా వెలిగింది. మనిషిలో చాలా ఉత్సాహం వచ్చింది. జీపునిండా పెట్రోలు పోయించుకున్నాడు. క్యాంపు నెపమ్మీదబయలు దేరాడు.

ఏవేవో ఊహలు-ఎన్నెన్నో ఊహలు! తప్పిపోయిన కన్నబిడ్డ దొరికి నంత సంతోషం! పట్టరాని ఆనందంతో మునకలు వేస్తున్నాడు. విట్టుకిద్దరు మగ పిల్లలు. పెరిగి పెద్దవాళ్ళయి ఉంటారు. ఏం చదువుతున్నారో? ఇప్పుడే తనపెద్ద కూతుర్ని కోడలిగా చేసుకోమని చెప్పి ఉంచాలి. అలాచేస్తే తమ స్నేహం బంధు త్వంగా మారి, మరింత గాఢంగా మారుతుంది.

జీపు అతివేగంగా పరుగులు తీస్తున్నది. మధ్యాహ్నం పన్నెండుగంటలు దాటింది. ఒక హోటలుముందు జీపు ఆపుకుని డ్రైవరూ రావూ భోజనం చేశారు. అక్కడ అడిగితే విట్టుఉన్న ఊరు ఒక పదిమైళ్ళదూరం ఉందని చెప్పారు. పైగా అది కుగ్రామమని కూడా తెలిసింది.

"అది కుగ్రామమే అయితే బ్యాంకు ఉంటుందా ?"

అతడికి సందేహం కలిగింది. మళ్ళీ ఎడ్రసుగల చీటీని చూసుకున్నాడు.

పాండు

కేరాఫ్ కిల్లీకొట్టు శివయ్య

అంగలూరు.

ఉలిక్కిపడ్డాడు రావు. ఎడ్రసు కాగితం సరిగాచూసి, చదివి జేబులో పెట్టుకున్నాడా ? బ్యాంకి ఆఫీసరు వితలేమిటి ? కేరాఫ్ కిల్లీకొట్టు శివయ్యేమిటి ? తనకువచ్చిన ఎడ్రసు కాగితమేనా ఇది ? రాగానే జేబులో పెట్టుకున్నాడు కదా ? చూడకపోతే ఇంతదూరం ఎట్లావచ్చాడు ?

ఊరిపేరు మాత్రమే చూసి ఆత్రంగా కాగితం జేబులో కుక్కుకున్నాడు. ప్రాణస్నేహితుడి ఆచూకి దొరికిన సంతోషంలో అంతే జరిగింది.

జీపు ఒకచోట ఆగింది. కిల్లీకొట్టు శివయ్య ఎక్కడుంటాడని డ్రైవరు వెళ్ళి తెలుసుకుని వచ్చాడు.

ఆ ఊరు చాలాచిన్నది. మట్టిరోడ్డు. వర్షాకాలమయితే బురదబురదగా ఉంటుంది. రెండుసందులు తిరగ్గానే శివయ్య కిల్లికొట్టు దొరికింది. ఆ ఊరికల్లా ఒకటే కిల్లీకొట్టులా ఉంది. జనమంతా అక్కడే ఉన్నారు.

డ్రైవరు చీటీ చూపించాడు శివయ్యకు.

శివయ్య దిగ్గునలేచి, ఆ చీటీపట్టుకుని జీపు దగ్గరికివచ్చి చూశాడు. జీపులో కూర్చున్నాయన పెద్ద ఆఫీసరులా ఉన్నాడు. ఈయనను ఆయనకు చూపిస్తే ఏం ప్రమాదమోనని ఆలోచించాడు.

"ఈ అయ్యగారు నాకు తెలియదండి. అయినా ఆరితో మీకేం పనండి ?" అడిగాడు.

"అయితే నీకు తెలుసునన్నమాట. ఆయనకు నేను ప్రాణస్నేహితుడిని. అతికష్టమ్మీద ఎడ్రసు సంపాదించాను. తొందరగా చూపించు ఆయన ఇల్లు"

శివయ్య చాలా సేపు తటపటాయించాడు చూపించటానికి.

రావు మరొకసారి అడిగాడు వేడుకుంటున్నట్టుగా,

"మీరు జీప్‌దిగి నాతోరండి-చూపిస్తాను. కాని నా పేరు ఆయనకు చెప్ప కండి''

సంబరంగా కారు దిగాడు రావు "నేను చెప్పనులేండి'' అంటూ ఆతడి వెనుక అడుగులు వేసుకుంటూవెళ్ళాడు. కిల్లీకొట్టు వెనకాల నాలుగడుగులు వెడల్పు గల సందులో నుంచి తీసుకువెళ్ళి ఒక పాకముందర నిలబడి ఇదే, అని, వేలితో చూపించి వెనక్కుమళ్ళాడు శివయ్య.

పడక కుర్చీలో ఒకతను కూర్చునిఉన్నాడు. పక్కన స్టూలుమీద పత్రి కలూ కాగితాలు పడిఉన్నాయి. ఒకపక్కగా ఒక నులకమంచం, దానిమీద ఒక దుప్పటి దిండు ఉన్నాయి. చూరుకుకట్టిన తాటిమీద ఆరవేసిన బట్టలూ, ఒక మూలగా ఒక కుండా దానిమీద మూతా, గ్లాసూ ఉన్నాయి.

కూర్చున్న వ్యక్తి ఒక తువాల కప్పుకొని రెండుచేతులూ, లోపల పెట్టు కుని ఉన్నాడు.

లోపలికి అడుగుపెట్టిన రావు ఆ వ్యక్తినే కన్నార్పకుండా చూస్తున్నాడు.

కళ్ళూ కళ్ళు కలుసుకున్నాయి.

వెంటనే గుర్తుపట్టగల స్థితిలోనే ఉన్నారిద్దరూ.

ఒణుకుతున్న కంఠంతో ''విట్టూ! ఏమిటిది !" అన్నాడు మొదటి పలక రింపుగా రావు. అంతలోనే కన్నీళ్ళు చెంపలగుండా జాలువారాయి.

"ఎందుకొచ్చావిక్కడికి? ఈ అడ్రసు నీకెలా తెలిసింది ?'' విట్టు కంఠం కఠినంగా ఉంది.

"అట్లా అడుగుతావేమిరా విట్టు? ఇన్నాళ్ళు నీ అడ్రసు తెలియక బాధ పడ్డాను. ఇటీవలె అతికష్టమ్మీద పత్రికల వాళ్ళ దగ్గర్నించి సంపాదించాను. ఎడ్రసు తెలిశాక ఒక్క నిమిషం ఆగబుద్ధవలేదు. నా మీద నీకేం కోపం లేదు కదా! ప్రాణస్నేహితుడవని చూద్దామని వచ్చానురా'' కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు.

"ఇంత కాలం నీవేమయి పోయావోనని బాధపడ్డాను. ఆ కవిత్వం పేపర్లో చదివేసరికి నీవేననుకున్నానురా. నీ సంగతి చెప్పు ? నీకీ అవతారమేమిటి ? నీ ఉద్యోగమేమయింది ?" మంచమ్మీద కూర్చోబోయాడు రావు.

"వద్దు, దానిమీద కూర్చోకు" యించుమించుగా అరిచాడు విట్టూ.

నిర్ఘాంతబోయాడు రావు. మతిగాని చలించలేదు కదా ? మతి చలిస్తే ఆ కవిత్వమెలా రాస్తాడు ?

"జ్ఞాపకం తెచ్చుకో నేను రావును. నీ స్నేహితుణ్ణి" అన్నాడు అతడినే చూస్తూ రావు.

"పేపర్లు తీసి మంచమ్మీద పడేసి ఆ స్టూలు లాక్కుని కూర్చో" అన్నాడు బొంగురుపోయిన కంఠంతో.

రావు ఒదిగి ఒదిగి స్టూలుమీద కూర్చుని, విట్టు ముఖంలోకి చూశాడు. నెరిసిన క్రాపు, చెదిరిన తలవెంట్రుకలు చిందర వందరగా ఉన్నాయి. గడ్డం పెరిగింది. గుండీలు లేని చొక్కా వేసుకున్నాడు. దానిపైన ఒక తువాల కప్పుకున్నాడు. అదీ చాలా మాసిపోయింది, కాళ్ళకు మాత్రం లేసులక్కర లేని బూట్లు ఉన్నాయి.

రావు కళ్ళల్లో అర్థింపు స్పష్టంగా కనబడుతోంది.

"ఏం లేదురా, ఇంకా ఏడెనిమిదేళ్ళ సర్వీసు ఉంది. కాని నేను ఉద్యోగం వదిలిపెట్టి నాలుగేళ్ళయింది" తల వంచుకున్నాడు విట్టు.

"ఎందుకని ?" ఆదుర్దా ఆవేదన కలిపి కేకపెట్టినట్లయింది.

"ఏముంది ? లోక సహజం, పిల్లలిద్దరికీ డొనేషన్లుకట్టి చదివించాను. ఆ డబ్బు కోసం ఓవర్ టైముకూడా చేశాను. పరీక్షలవగానే ఇద్దరూ డబ్బు సంపాదనకోసం గల్ఫు కంట్రీలకు వెళ్ళిపోయారు. అప్పుచేసి ఒక ఇల్లు కట్టాను. నా అశ్రద్ధమూలంగా ఆరోగ్యం చెడి ఈ జబ్బులోకి దిగింది. బ్యాంకు ఉద్యోగం పోయింది. వచ్చిన డబ్బు ఇంటి అప్పుకింద సరిపోయింది. నా భార్య ఆ యిల్లు రాయించుకుని నన్ను వెళ్ళగొట్టింది. మారుమూల ఎవరూ గుర్తుపట్టనిచోట, ఈ

గ్రామంలో, ఏర్పరచుకున్నాను ఈ ఆశ్రమాన్ని. విట్టూ నవ్వాడు కాని, ఆ నవ్వు ఆర్తనాదంలా ఉంది.

"ఇంత బ్రతుకూ బ్రతికి, ఈ శివయ్య ఆదరణలో ఉన్నావుట్రా?" రావుకు మతి పోయినట్లవుతోంది.

"ఈ శివయ్య నేను ఉద్యోగంచేసే కాలంలో అటెండరుగా రిటైరయ్యాడు. నేనే అతడిచేత కిల్లీదుకాణం పెట్టించాను. సిగరెట్లేకాక చాటుగా వైన్ కూడా అమ్ముతాడు.''

"మరి నీ పోషణ ?" కడుపులో ఉన్న ఆవేదనంతా ముఖంలో కనబడు తోంది రావుకు.

''నా పోషణా ?" ఒక వెడదనవ్వు నవ్వాడు విట్టూ. మన కాలేజిలో ఒకడు కవిత్వం రాసేవాడు జ్ఞాపకముందా? వాడి సాంగత్యంలో కొంత కవిత్వంరాశాను, ఇప్పుడిక విరామమే కనుక దాన్నే సాగిస్తున్నాను."

"మరీ, నీ ఆరోగ్యం నిన్ను కవిత్వం రాయనిస్తున్నదా ? మరి, నీవు బైటికి రావటంలేదనీ, నిన్ను చూసిన వాళ్లెవరూ లేరనీ తెలిసింది నిజమేనా ?''

"అవును నిజమే, నన్ను చూడాల్సిన పనేముంది ఎవరికయినా? నా పక్షాన ఈ శివయ్య అన్నిపనులూ చేస్తాడు. మెట్రిక్ వరకూ చదువుకున్నాడు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నా పేర చేస్తాడు."

"నీ పోషణకు చాలినంత డబ్బు వస్తుందామరి? రావుకు విచారంతో పాటు ఆశ్చర్యం కూడా కలుగుతోంది. వీటినన్నిటినీ నమ్మటమా నమ్మకపోవటమా ?

"అఁ కొన్ని పబ్లిషింగ్ కంపెనీలు అనువాదాలు చెయ్యమనీ, మరికొన్ని పుస్తకాలు వ్రాయమని కోరుతూ ఉంటాయి.

"మా శివయ్య ముందుగా డబ్బు తీసుకునిగాని వ్రాతప్రతి ఇవ్వడు."

రావు ముఖం తెల్లకాగితంలా ఉంది.

"ఇక్కడే పోస్టాఫీసులో పాండు పేరున ఎక్కౌంటు పెట్టాను. నా బ్రతుకు ఇలా తెరవెనుక నడుస్తోంది."

అప్పుడే చూశాడు రావు అతడి చేతివేళ్ళను. అవి అలవాటుచొప్పున బైటికి వచ్చి భుజమ్మీద ఉన్న తువాలను సవరించి లోపలికి వెళ్ళాయి

ఆ వేళ్ళకు కట్లు ఉన్నాయి.

ఒళ్ళు జలదరించింది రావుకు.

తానెరిగిన విట్టూ ఈ బూచిలాంటి విట్టూకి ఎంత భేదముంది?

అప్పుడు ఎంత సొగసుగా అలంకరించుకుని ఎంతఠీవిగా ఉండేవాడు ? ఆ ముఖ వర్చస్సు ఏమయింది ?

అప్పుడు-అతడు రేపటి ఆశతో బ్రతుకుతున్నవాడు.

నేడు, నిన్నటి విషాదంలో కుములుతున్నాడు.

ఈ రచనలు ఆరితేరాయి. కసుగాయలు కావు. అరమగ్గిన పండ్లనుకున్నాడు తను విషాదంలో కళాభివృద్ధి జరుగుతుంది కాబోలనుకున్నాడు.

విట్టూ పేర అచ్చవుతున్న రచనల కేమి పేరు పెట్టాలి ?

"ఏమిటా ఆలోచన రావూ ? ఈ ఆశ్రమంలో నేనేమీ తెప్పించి ఇవ్వలేను నీకు !"

ఆ మాటలకు ఉలిక్కిపడ్డాడు రావు.

"ఒరే విట్టూ ! నీచేతికి కళ అబ్బిందనిపించుకుంటున్నావుగాని-మెదడుకు ఆలోచనలబ్బలేదురా. ఈ జబ్బు వచ్చిందని సంఘాన్ని వెలివేస్తావుట్రా? దేశంలో మంచి డాక్టర్లున్నారు. మంచి మంచి మందులువచ్చాయి. నా వెంటరా, నీకు మంచి వైద్యము చేయిస్తాను. నీమీద నీకు శ్రద్ధలేకపోవచ్చు. కాని-నీమీద నాకు శ్రద్ధ ఉన్నది. నా ప్రాణాన్ని పణంగాపెట్టిఅయినా నీకు నయంచేస్తాను. రా"

విట్టూ మౌనంగా కూర్చున్నాడు వింటూ.

"నీవు నా ప్రాణమిత్రుడివిరా. నిన్నీ స్థితిలో చూడలేకుండా ఉన్నాను. రారా నాతో ? నా జీపులో తీసుకువెళ్తాను. ఈ జబ్బుకు మంచి కేంద్రాలున్నాయి.

ఒకదానిలో నిన్ను చేర్పించి నయం చేయిస్తాను. నీ క్రిందటి జన్మకు అప్రతిష్ఠ రాకుండా పాండు పేరుమీదనే చలామణి అవుదుగాని, నా మాట వినరా విట్టూ !" విట్టూ భుజమ్మీద చెయ్యి వెయ్యాలని లేచాడు అప్రయత్నంగా.

"ఒరే దూరంగా ఉండమని చెప్పలేదూ ?" విట్టూ కంఠంలో కాఠిన్యం తొంగిచూసింది.

సంధ్య చీకట్లలుముకుంటున్నాయి.

"నీకు వేళయింది వెళ్ళిపో రావూ ?"

"నేను వెళ్ళటానికి రాలేదురా నీకిష్టంలేకపోయినా నిన్ను బలవంతంగా జీపుఎక్కించి తీసుకుపోతాను."

ఇండుప గింజలంత భాష్పాలు నిలిచాయి. విట్టూకి రావువంక ఆర్ద్రంగా చూశాడు.

"ఒరే, స్నేహమే అన్నిటినీ గెలుస్తుందని నేననుకోలేదురా రావూ?"

"ప్రేమకంటె స్నేహమే గొప్పదని ఈ సృష్టి నిరూపిస్తుందిరా" రావుకు సంతోషం కలిగినట్టు చిరునవ్వునవ్వాడు.

ఆ రాత్రి శివయ్యఇంట్లో భోజనం నిద్ర అయింది రావుకూ డ్రైవరుకూ.

తెల్లవారినతరువాత కాఫ్యాదులు ముగించుకుని రావు వచ్చేసరికి విట్టూ పోస్టాఫీసులో దాచినడబ్బు తెప్పించుకున్నాడు. క్షౌరంచేయించుకున్నాడు. సూట్ వేసుకుని చేతులకు గ్లవ్సు తొడుక్కున్నాడు. తలవెంట్రుకల నెరుపూ, కొద్దిగా మీదపడిన వయసూతప్ప హాస్టల్లో పిట్టగోడమీదకూర్చుని కవితాగానంచేసిన విట్టు కనుపించాడు రావుకు.

తిన్నగా జీపు దాచేపల్లి హాస్పిటల్‌కు చేరుకుంది. దారిలో ఇద్దరూ విద్యార్థుల్లా కబుర్లు చెప్పుకున్నారు.

హాస్పిటల్లోచేరిన విట్టుకి అన్ని పరిక్షలూ అయ్యాయి. వ్యాధి ఏస్థాయిలో ఉన్నదీ డాక్టర్లు తెలుసుకున్నారు. దానికితగినట్టు చికిత్సమొదలయింది. ఇంటెన్సివ్ ట్రీట్‌మెంటు జరుగుతున్నది.

రావు అతడిని వదలిపెట్టలేక బాధపడుతూనే జాగ్రత్తలుచెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

విట్టు దగ్గర్నుంచి ఆరేడు నెలలు ఉత్తరాలు వస్తూనేఉన్నాయి. ప్రతి ఉత్తరంలోనూ అతడు నూరిపోసిన ధైర్యానికి కృతజ్ఞతలు చెబుతూనేఉన్నాడు విట్టు. తన ఆరోగ్యమెంత మెరుగవుతున్నది సంతోషంతో తెలుపుతూనే ఉన్నాడు.

ఏడాది అయీకాకముందే మళ్ళీ ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు ఆగిపోయాయి. రావు ఆదుర్దాతో హాస్పిటల్ అధికారులకూ డాక్టర్లకూ విట్టునిగురించి జాబులు వ్రాశాడు.

విట్టుకి వ్యాధి తగ్గిందిగాని మరికొన్నిరోజులు మందులు తీసుకోవాలని రాసి ఇచ్చి డిస్చార్జిచేసినట్టుగా ఉత్తరంవచ్చింది.

రావు కలవరపడ్డాడు తను ఇంత కష్టపడి, బతిమిలాడి, తీసుకువచ్చి, హాస్పిటల్లో చేర్పిస్తే నయంకాగానే స్నేహితుడికి ఒక కార్డు వ్రాయకూడదా? ఎక్కడికివెళ్ళినా తన దగ్గరికివచ్చి కనబడనిదే వెళ్ళనని మాటయిచ్చినవాడు నిలుపుకోకూడదూ? ఏం మనిషి? ఏం మనిషి? అతడి స్వభావమేమీ మారలేదు.

రావుకు రిటైరయ్యేకాలం దగ్గరికివచ్చింది. కూతుళ్ళకు పెళ్ళిళ్లుచేశాడు. ఆ పెళ్ళిళ్ళకు విట్టువచ్చి ఆశీర్వదించలేదని కించపడ్డాడు. తనను అభినందించలేదని బాధపడ్డాడు. కాని-విట్టు ఎక్కడున్నాడని ఈ కబురు తెలుస్తుంది? మనసు సరిపెట్టుకున్నాడు.

రోజూ తలుచుకునేవాడు. ఆ మైత్రి అతడిని బాధిస్తునేఉన్నది కాలం మెల్లగా గడుస్తున్నది.

ప్రభుత్వపక్షాన రావు ఢిల్లీనగరం వెళ్ళాడు. కమిటీకి హాజరయిన తరువాత నగరంలోని ఆంధ్ర సంఘాలలోని పెద్దలనందరినీ కలుసుకున్నాడు ఇంకొక్కరు మిగిలారు. ఆయనకోసం రావు ఆటోలో బయలుదేరాడు సంఘం కార్యదర్శితో.

దారిలో అద్భుతమైన భవనాలజంట ఒకటి కనుపించింది అత్యంతాధునికంగా కన్ను చెదిరేటట్టున్నది. ఢిల్లీవంటి మహానగరంలో ఆ భవనాలను సామాన్యుడు

కట్టగలడా? నెలకు నాలుగయిదువేల ఆదాయం గలవాడయినా కట్టలేడేమో! స్థలం ధరే లక్షలు చేస్తుంది.

"ఈ యిల్లు కొత్తగాకట్టినట్టున్నారు. ఈ స్టయిల్లోకడితే చాలా డబ్బవుతుంది కదూ?" అడిగాడు రావు.

"ఈ జంట భవనాలా అండి. రంగం అని ఒక ప్రభుత్వ కాంట్రాక్టరు కట్టాడండి అతడికి ఇదొక్కటే వ్యాపారంకాదండి ఎన్నో సైడ్ బిజినెస్‌లు ఉన్నాయండి, మనిషి చాలా తెలివైనవాడు. చాకులాంటిమనిషి, పి.డబుల్‌యు.డి. అంతా అతడిచేతిలోనేఉంది. అటువంటివాళ్ళు కట్టకపోతే నెలజీతగాళ్లు కడతారా?" అన్నాడాయన.

రావు స్నేహితుడియింట్లో మళ్ళీ ఆ భవనాల ప్రసంగం వచ్చింది.

"అతడారంగమేనా? చేతులకుగ్లవుసూ సూటువేసుకుని తిరుగుతూఉంటాడు? ప్రభుత్వమంతా తన చేతిలోఉన్నట్టు మాట్లాడే ఆయనకదూ? కాని ఒకటుంది ఆయన దగ్గర మేము దేనికో విరాళమివ్వమనగానే వెంటనే ఐదువేలిచ్చాడు. ఆత్మీయంగా మాట్లాడతాడు. మహానుభావుడు. ఇంతా అయితే ఆయన ఇక్కడికి వచ్చి ఆరేడేళ్ళయిందేమో? ఇంతలోనే ఢిల్లీ నగరమంతా ఆయన పేరు మోగి పోతోంది." ఈ మాటలు ఇద్దరు ముగ్గురినోట విన్నాడు రావు.

అతడినిగురించిన ఆకారాది వివరాలడిగి తెలుసుకున్న తరువాత రావు అయోమయంలోనుంచి బయటపడ్డాడు. ఒరే! పాండురంగవిఠల్! పేరును మూడు ముక్కలుచేసి—మూడు నాటకాలాడావుగదరా. ఆ కవితాగానమంతా హాస్టల్ వాచ్‌మెన్ కూతురికోసమా? ఆ ఆశ్రమవాసికావటం ప్రభుత్వం డబ్బు స్వంతానికి ఉపయోగించుకున్నందుకా? కవిగా పేరుతెచ్చుకొన్నది అమాయకుడైన సహాధ్యాయి కవిత్వంతోనా?

అమాయకుడు తన కవిత్వమంతా అచ్చువేనుకోలేక ఒక పుస్తకంలో చేతిరాతతో రాసుకున్నాడు. అది కనబడలేదని పిచ్చివాడిలా అందరినీ అడిగి లేదనిపించుకుని కన్నీళ్ళు పెట్టుకున్నాడు. ఆ సంవత్సరమే అతడు కాలేజీనుంచి వెళ్ళిపోయాడు. అదంతా ఇక్కడ ఉపయోగించుకున్నావా? ఎవరిని మోసంచేసి ఈ జంటభవనాలు కట్టావురా?

ఇన్ని ఋజువులుదొరికినా రావుకు విట్టుమీదఉన్న విశ్వాసం చెడలేదు. నమ్మలేకపోతున్నాడు. తన మనసు అంక్షలు పెడుతోంది. తన ప్రాణస్నేహితుడయిన విట్టుమీద 'ఇటువంటి అపవాదులా?' అంటోంది మనసు అతడు స్వచ్ఛమైన స్పటికంలాంటివాడని నొక్కినొక్కి చెబుతోంది.

హృదయభారంతో లేచాడు రావు.